

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ У ВІДНОВЛЕННІ БАЛАНСУ АКАДЕМІЧНИХ ЗНАТЬ ТА ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ОСОБИСТОСТІ

Одним з основних завдань, зазначених у документі „Україна. Цілі розвитку тисячоліття” [4], є модернізація системи освіти, яка має бути спрямована на забезпечення її якості у відповідності до новітніх досягнень науки, культури й соціальної практики. І сьогодні, коли спрямовуються зусилля на становлення інформаційного суспільства, ми, у першу чергу повинні вирішити питання подолання цифрового та інформаційного розриву, а саме сприяти розвиткові комп’ютерної грамотності, комунікативних навичок та розширення доступу до якісного навчання й навчальних ресурсів. В інформаційному суспільстві освіта повинна бути відкритою (тобто доступною *будь-де й будь-коли* для всіх категорій населення країни, незалежно від соціального статусу, рівня доходів, стану здоров’я тощо), а особа повинна бачити перспективу розвитку свого потенціалу чи таланту, своє місце та роль у суспільстві. Особливо гостро стає питання пошуку шляхів подолання соціальної та освітньої ізоляції дітей з вадами слуху, в яких доступ до інформації обмежений колом сім’ї та школи-інтернату, а система спеціальної освіти потребує розробки методів і технологій забезпечення як індивідуалізації в навчанні, так і інтеграції в масову освіту.

Була висунута гіпотеза, що електронне навчання як форма організації дистанційного навчання може допомогти справитися з викликами, які стоять на шляху розвитку життєвих компетенцій у нечуючих людей, оскільки йому притаманні наступні характеристики [1]:

- постійний доступ до інформаційних ресурсів та розширення навчального простору за межі класу;

- гнучкість організації роботи учнів і вчителів (у часі й просторі), індивідуальний та диференційований підхід до навчання. Електронна форма навчання дає учневі змогу працювати в оптимальному для нього темпі, що відповідає рівневі його підготовки, розвитку мовлення, стилю навчання чи обставинам, а вчителю – планувати найбільш придатну траєкторію навчання кожного учня;

- мережевість навчання, коли учень навчається у співпраці з широким колом учасників, що дозволяє нам створити електронну навчальну мережу (віртуальну спільноту школярів з різних шкіл та з різних міст України);

- високий рівень інтерактивності - взаємодія та зв’язок між усіма учасниками навчання засобами електронного спілкування;

- використання різноманітних видів наочності та мультимедіа-технологій;

- легкість оновлення навчальних матеріалів;

- навчання упродовж життя.

Отже, про створення електронної навчальної мережі учнів з вадами слуху.

При підготовці експерименту зі створення та управління електронною навчальною мережею ми ставили перед собою завдання - створити таке віртуальне навчальне середовище, яке би відповідало потребам цільової аудиторії (старшокласників з вадами слуху) та вирішувало наступні задачі:

- розробка “обхідних шляхів” [3] через електронні навчальні мережі для рішення традиційних навчально-виховних задач, що нівелюють вади слуху як причину вторинних порушень мовлення,

- подолання численних психологічних проблем та стереотипів, які призводять до освітньої й соціальної ізоляції, інертності та життєвої некомпетентності,

- індивідуалізація навчання завдяки особливій організації віртуального навчального середовища,

- розширення навчального простору за межі класу, пролонгація процесу навчання, взаємодія спеціалістів різного профілю,

- максимально можливий розвиток учня, нормалізація його взаємодії з оточуючим світом та готовність до самостійного життя.

Значним бар’єром на шляху до впровадження електронного навчання в спеціальній школі є відсутність критичної маси педагогів, які володіють комп’ютерною грамотністю. За результатами опитування, проведеного серед учителів та адміністраторів 10 спецшкіл для дітей з вадами слуху, були відмічені наступні проблеми:

- 1) відсутність достатньої інформації про сучасні можливості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для навчання;

- 2) брак досвіду, методичних розробок, контактів, матеріально-технічного забезпечення, матеріального стимулу амбітних учителів, які прагнуть вдосконалити систему освіти за допомогою ІКТ.

Електронна навчальна мережа (віртуальне навчальне середовище) потребує ефективної системи управління, де функції менеджера покладені на тьютора, який виконує п’ять основних функцій, виходячи з характеристик електронного навчання:

1. Планування навчального процесу. При організації електронного навчання роль тьютора, в першу чергу, полягає у допомозі учневі зорієнтуватися в новому для нього віртуальному навчально-комунікаційному просторі, а також допомогти логічно та планово організувати його роботу [5]. Крім того, тьютор показує учням можливість письмового спілкування один з одним та прояву своєї індивідуальності за допомогою самостійно створених власних профайлів - індивідуальних веб-сайтів, до яких учні можуть повертатися та вносити зміни протягом навчання.

2. Встановлення темпу навчання. Тьютор встановлює час та темп вивчення окремих матеріалів курсу, беручи до уваги, що спілкування між всіма учасниками – це важливий засіб навчання, і йому слід відводити достатньо часу. При цьому слід не перевантажувати електронний курс контентом і подавати його рівномірно в часі.

3. Функція ведучого. В цій ролі тьютор ознайомлює учнів з технологією електронного навчання, встановлює правила роботи в електронному курсі, уважно реагує на всі потреби та питання учнів. Розсилає учням особисті повідомлення – як в межах веб-платформи, так і на індивідуальну електронну пошту. Разом з учнями тьютор може створити допоміжний документ, такий як „Часті запитання учнів” з відповідями на них. Тьютор також виступає в ролі індивідуального „гіда” - консультанта з предмета, педагога-наставника, психолога, гаранта довірливої атмосфери. Його задача - створити таке середовище в електронній мережі, яке мотивує учнів до вивчення предмету, заохочує їх ділитися думками, знаннями, досвідом, приймати рішення.

4. Функція зв’язкового. В цій ролі тьютор забезпечує обмін інформацією між усіма учасниками в

курсі. При необхідності тьютор розподіляє учнів на групи та забезпечує ефективну роботу та спілкування всередині групи та між різними групами учнів.

5. Функція „дзеркала”. В цій ролі тьютор оцінює діяльність учнів, встановлює зворотній зв'язок, надає свої коментарі та зауваження для кращого оволодіння матеріалом курсу. Тьютор інформує учнів щодо їх прогресу та успіхів (індивідуальних та групових).

Отже, тьюторинг у нашому випадку — це специфічний вид педагогічно-управлінської діяльності, коли тьютор знає індивідуальні особливості учнів з вадами слуху, їх анамнез, стан розвитку мовлення, психолого-педагогічну характеристику тощо і здатний налаштувати, зорієнтувати учня на вирішення навчальних завдань та досягнення поставлених цілей за допомогою електронної навчальної мережі. Тому на початку експерименту з впровадження електронного навчання була підготовлена група тьюторів у рамках семінару „Активні методи та новітні технології для навчання нечуючих”, в якому взяли участь методисти, вчителі, психологи і представники адміністрації спецшкіл-інтернатів для дітей з вадами слуху (м. Харків, Луганськ, Київ, Полтава, Корсунь-Шевченківськ Черкаської області, Львів, Запоріжжя, Чернівці). Ціллю семінару було:

- покращення якості викладання з огляду на відкритість інформаційних ресурсів і гнучкість методології електронного навчання;

- оволодіння методиками активного навчання через Інтернет;

- розробка моделі та стратегії впровадження віртуального навчального середовища „Електронний кампус”.

Під час семінару учасники ознайомилися з технологічною базою для віртуального навчального середовища (спеціальною веб-платформою), оволоділи достатніми навиками розробки, планування та управління електронним курсом, провели апробацію активних методів навчання в синхронному та асинхронному режимі (рольові ігри, проблемний метод навчання); розробили план дій щодо залучення учнів до навчання та рекомендації з управління навчальним процесом.

Урок, який ми взяли на цьому етапі, — це необхідність подолання песимізму, сумніву педагогів спецшкіл-інтернатів щодо можливості поширення електронного навчання серед нечуючих. Вже в 2003/04 н.р. у співпраці з педагогами та психологами була успішно реалізована модель „Електронного кампусу” спочатку в Львівській школі-інтернаті для нечуючих дітей, а потім поширена ще в 10 спецшколах для дітей з вадами слуху з різних міст України, що створило прецедент успішного застосування електронного навчання серед нечуючих та слабочуючих дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Катерняк І.Б., Лобода В.В. Підготовка навчальних курсів з використанням мультимедійних засобів та Інтернет. // Освіта і віртуальність — 2001. Збірник наукових праць 5-ї Міжнародної конференції : УАДО, 2001 р. — 362 с.

2. Койчева Т.І. Підготовка майбутніх вчителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти. — Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. —

Щодо професійної підготовки з управління знаннями у віртуальному середовищі.

У 2005 році Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського, який активно працює над розробкою змісту та методики професійно-педагогічної підготовки студентів до виконання функцій тьютора в системі дистанційної освіти [2], та ГО “Українська система дистанційного навчання” провели літню школу “Е-Learning — управління знаннями у віртуальному середовищі” для провідних фахівців педагогічних ВНЗ України.

Програма школи, що передбачала професійний розвиток з питань управління навчальними ресурсами/знаннями в електронній формі навчання, орієнтувалася на наступні результати:

- опанування прийомами та технологічною інфраструктурою ефективного управління навчально-виховним процесом в електронному навчанні;

- набуття навичок використання методології і технології електронного навчання для забезпечення відкритості та створення доданої цінності навчальних послуг, розвитку життєвих компетенцій та організації системи підтримки учасників навчання, щоби задовольнити різноманітні очікування учнів щодо свого розвитку;

- адаптація навчальних модулів на веб-платформі для їх подальшого використання в електронному навчанні;

- підвищення мотивації педагогів до використання методології електронного навчання та електронної освітньої мережі у професійній діяльності завдяки розумінню їх переваг та вигод як для вчителя/вчительки, так і для студента/учня.

На цьому етапі ми засвоїли ще один урок: навіть за наявності критичної маси викладачів, які бажають застосовувати нові підходи та технології у навчально-виховному процесі, необхідно розробити чітку стратегію впровадження електронної форми навчання на рівні навчального закладу, підтверджену відповідними нормативними документами.

Таким чином, електронне навчання — це виклик для педагога та адміністрації навчального закладу для:

- досягнення їх амбітних цілей з удосконалення системи освіти, забезпечення її відкритості незалежно від будь-яких обмежень у часі та просторі, її гнучкості до побудови індивідуальних навчальних траєкторій;

- відновлення балансу між академічними знаннями учнів та їх життєвими компетенціями, становлення їх як особистостей, які готові до самостійного життя.

Ці питання зараз перебувають у процесі дослідження, результати якого будуть опубліковані в подальших роботах.

Південноукраїнський державний педагогічний університет (м.Одеса) ім. К.Д.Ушинського, Одеса, 2004.

3. Кукушкіна О.И. Коррекционная (спеціальна) педагогіка. // Альманах Інститута коррекційної педагогіки РАО, №5, 2002 р.

4. Україна. Цілі розвитку тисячоліття. — К, 2002.

5. Salmon G. E-Moderating: The key to teaching and learning online. London: Kogan Page, 2000.

Подано до редакції 12.10.05

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены задачи информационного общества, поставленные перед учителями и администраторами спецшкол (интернатов для детей с про-

блемами слуха) для достижения амбициозных целей открытости образования, его гибкости в построении индивидуальных траекторий обучения и возможно-

стей интегрированного обучения в сотрудничестве (через Интернет). Определена роль электронной образовательной сети в усовершенствовании системы специального школьного образования старшеклассников с проблемами слуха и развитии их жизненных компе-

тенций. Описана модель эффективного управления электронными ресурсами, виртуальной средой и мотивацией участников обучения. Представлены результаты семинаров, направленных на подготовку тьюторов электронного обучения.

SUMMARY

The paper presents some challenges of information society faced by teachers and administrators of special boarding schools (for children with hearing impairments) when achieving ambitious goals of openness of education, its flexibility in developing individual learning trajectories and possibilities of integrated learning in cooperation (through the Internet). It defines the role of electronic

education network in improvement of the system of special secondary education of senior schoolchildren with hearing impairments and in their life competences development. The author describes the model of effective management of e-resources, virtual environment and learners' motivation. The results of workshops aimed at training of e-learning tutors are presented above.